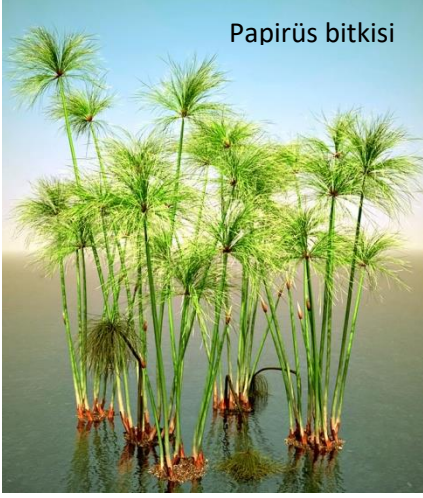

PAPİRÜS, PARŞÖMEN VE KÂĞIT

Papirüs bitkisi

Nil nehrinin kıyılarında ve genellikle bataklık alanlarında tepesi püsküllü, uzun gövdeli bir bitki yetişmekteydi. Adına papirüs dedikleri bu bitki, günümüzde bazı ülke dillerindeki kağıt sözcüklerinin de babası sayılmaktadır. Örneğin; Fransızların “papier” (papye), İngilizlerin “paper” (peypır), Almanların “papier” (papir), Rusların papka, İspanyolların papel sözcükleri gibi.

Papirüs aslında Mısırlılar için çok önemli ve çok amaçlı, ekonomik değer taşıyan bir bitkiydi.

Eski mısırlılar bu inek kuyruğuna benzeyen bitkiden, ayakkabı, elbise ve türlü kumaşlar yapıyorlardı. Nil’de yüzen kayıkların bile çoğunlukla papirüsten örüldüğü bilinmektedir.

Ayrıca papirüs, Mısırlıların beslenmesinde de faydalı oluyordu. Özellikle kızartmasını ve şerbetini çok lezzetli buluyorlardı.

Papirüs kâğıdı

Eski Mısırlılar, papirüs bitkisini iğneye benzeyen bir aletle şeritler halinde soyuyorlar, sonra da bu şeritleri bir kalıpta dikey olarak birbirlerine, çamurlu Nil suyu ile yapıştırıyorlardı. İkinci turda ise bu defa şeritleri yatay olarak diziyor ve gene Nil suyu ile yapıştırıyor ve kendine özgü bir doku meydana getiriyorlardı. Elde edilen ıslak kalıbı ağırlık altında baskıya alarak güneşte kurumaya bırakıyorlardı.

Kuruyan kalıplar fildişiyle parlatılıp ve cilalanıp, satışa sunuluyordu.

En güzel papirüs İskenderiye’de yapılıyordu. Üretimin büyük bölümünü Romalılar aldığından, en kalitelisine imparator August papirüsü ismi verilmişti. İkinci kalite papirüse imparatorun eşinin ismi olan Tivia papirüsü denmiş. Üçüncü kalitesi ise tüccar

papirüsü ismiyle satışa sunuluyordu.

Papirüsün önemli alıcıları arasında Bergamalılar da bulunuyormuş. Bergama Kitaplığı o tarihlerde büyük bir üne sahipmiş. Bergama kralı 2. Eumenes’in çok önem verdiği kitaplığın, çağının en büyüğü olmasını kışkırtan Mısır Firavnu Anadolu’ya papirüs satışını yasaklamış.

Bergama Kralı bu duruma karşı hiç vakit kaybetmeden ülkesindeki en usta ve yetenekli adamlarından yazı yazmak için uygun bir ürün bulmalarını ister.

Yoğun çalışmalar sonucu; keçi, koyun ve dana derilerinden bir seri işlem sonucunda hedefe ulaşılar. Deriler

Parşömen

yumuşamaları için önce suya bırakılıp, küllü bir karışımla temizleniyor, kireçle ovuluyor ve sünger taşı ile inceltip parlatılıyor ve zamanın üzerine yazı yazılabilen en iyi ürünü elde ediliyor. Üretim Pergamon kentinde gerçekleştiğinden elde edilen ürüne de parşömen deniliyor.

Parşömen her bakımdan papirüse üstünlük sağlıyor. Kolayca katlanıyor, kırılmıyor, arkalı önlü yazı yazılabiliyor. Her geçen süre papirüsü geriletip parşömeni öne çıkarıyordu.

Bambu ağacı

Anadolu, Mısır kâğıt yarışı sürerken, Çinliler onlardan çok önceden kâğıt yapmışlardı, teknikleri bugünkü üretime de çok benziyordu. Ham maddeleri, bambu lifleri, paçavralar ve bazı otlardı. Bunları bir dibek içinde, suyla karıştırıp hamur haline dönüşüncüye kadar dövüyorlardı. Elde ettikleri karışımı bambu ve ipekten yapılmış kafes kalıbın üstüne seriyorlar, kendilerine özgü kurutma sistemiyle kâğıt elde ediyorlardı.

MÖ 2000 yılının koşullarında kâğıdın batıya ulaşması çok zor oldu. Ancak MS 700'lü yıllarda Semerkant'ın Müslüman Araplarca alınması sonunda kâğıt yapım sırrı öğrenilip batıya taşındı.

Kâğıt uzun süre parşömenin yerini alamadı. Yazı yazarlar parşömeni daha güvenli görüyorlardı. Ancak parşömen pahalı, kâğıt ise çok ucuzdu. Giderek piyasa koşulları kâğıdı öne çıkardı. MS 13. yüzyıldan sonra Avrupa'da özellikle Fransa ve İtalya'da kâğıt yapımının başlamasıyla, kâğıdın kalitesi de giderek iyileşti. 15. yüzyılda kâğıdın egemenliği tartışılmaz oldu. Matbaanın devreye girmesiyle kâğıt olağanüstü önem kazandı.

Hazırlayan: astagos

Günümüzde Parşömen

